Megjelenik a lap **Temesvárott** minden **kedden**.

Előfizetési dij akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre . . . . 6 ft. pp.
Fél évre . . . . . 3 ft. pp.

A helybeli előfizetők a lap házhozhordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŰ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Előfizethetni helyben a szerkesztőségnél, vagy a helybeli könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasitandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven fölvétetnek. A beigtatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. krajcárnyi dij számitatik.

Kiadó hivatal: belváros, elnöki utca 62. szám Heil Adolf könyvvonalozó intézetében.

Kedd, augustus 10. 1858. 6. szám. Első évi folyam.

Temesvár nevének jelentése.

Sokan lesznek, kik azon kérdésre: mit jelent Temesvárnak neve? a felelettel csakhamar szolgálnak: „Temesvár“ magyar név, annyit jelent mint németül Burg vagy Festung an der Temes; latinul arx, fortalitium ad fluvium Temes.

De hát mit jelent ezen szó: Temes?

Leunclavius János Historiae Musulmanae, Francofurti, 1591. Fol. Libro 18. p. 798—799. irja Sultan Suleiman történetében 1552. évre: Hogy Achmet passát küldvén Magyarországra, ez Temesvárat elfoglalta „Vngariae municipium, cui propterea, quod situm sit ad amnem Temesim, Vngarorum lingua Temesvari nomen est inditum, quo significatur ad Temesim condita Civitas, ac si Graecorum more Temisipolim dicere velimus.“ Leunclavius szerint e város Temes vizétől vette nevezetét, és magyar név, mely Neptunus jelentéssel előjö már Herodotusnál Lib. 4 a pontusi Skytha istenek között „Sed qui regii Scythae vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes — Neptunum Thamimasadem *).“ A görögök igen elszokták ferditeni az idegen tulajdon neveket; de azért rájok lehet ismerni, különösen e névre nézve észre kell vennünk: hogy a régiek az *m* és *n* betüt váltva használák, min Menröt, Nembrot. Thamamasades nevezetnek Tana a gyöke, mi magyarban eredetileg vizet jelentett, mint a Tanais folyam névből világos, ha a görög *is* végtag elmarad. Kálmán király mondja a veszprémvölgyi apácák részére 1109. évben kelt adomány levelében „Item, dedit sanctus rex (Sz. István) portum Modochea, qui Thona vocatur, cum descensu ad piscationem usonum.“ És Hunyadi Mátyás 1467. évi oklevelében „quod quamvis ipsa Ecclesia (vetero) Budensis ad piscaturam Danubii, vulgo Thonya dictam, ab insula Ros (Orosz) Szegethe, et portu Megyer incipiendo, usque ad magnam insulam (Csepel) Regis, plenum ius habeat, huiusmodique piscatura, seu Thonya ab eadem insula Ros Szegethe, usque ad insulam Regis Csepel dictam, liberum transitum et meatum habuerit ita, ut retia piscatorum, in quibus husones et thukones prenderent, nullo unquam obstaculo impedita sint.“ — A Tanya szó tehát mostani értelemben, átvitel. Mátyás király némely szegedieknek adott levelében a Tanyát, szálásnak nevezi. Hegesippus pedig Tana-is folyamot Skytha Taná-nak hivja „incolebant Scythicum Tana-im, finitimaque eius, et Maeotidis paludis,“ mint Kézai Simon L. 1. C. 1. „Fluvius siquidem Don in Scitia oritur, qui ab Hungaris (egy más dialectuson) Etul nominatur, sed, ut montes Rifeos transit diffluendo, Don est appellatus.“ Mind két elavult szó: Don=Tana, és Etel emlékeztet bennünket, hogy ma többé nem nevezzük, mint nevezték öseink és atyáink, több más ásiai népekkel együtt, Don és Etel néven a vizet; az utolsó fönmaradt Aquincum (ad Aquas) Ó-Budának Etelvár leforditásában, mely várnak és városnak semmi köze sem volt Etele = Atila kúnfejedelemnek nevével, mint krónikáink regélik, s azt igazolja, hogy egykor Árpád (Ar = Ur, és Pad szinte ur, tehát Dominus Dominus, azaz: Dominus Dominorum „Summus Dominus“ mint Padi-Schach) magyarai egyformán éltek az Etel és Tana-Don szavakkal. Klaproth Gyula szerint is, Reise II. Bd. a Don keleti szó és vizet jelent „Don bedeutet z. B. im Ossetischen (Alanischen) Wasser oder Fluss, und noch findet man diese Ssarmatische Wurzel in vielen Fluss-Namen des östlichen Europa, wie in Don, Dana-pris, Donj-eper, Dana-ster (Dni-ester) Düna, Donau u. s. w. Tehát Duna is annyit tesz, mint Tana. És Reise I. Bd. S. 656. „Soll noch jetzt bey den Osseten, Don Wasser und Fluss bedeuten“ — Asia Polyglotta pedig „Wasser Ossetisch in Kaukasus Don. In Neu-Guinea, Dan.“ Schlötzernél, Allgemeine Nordische Geschichte, Halle, 1771. 4. „Ostiakisch Than-gath fluvius.“ Dankovszky György Lexiconában a 873. l. orosz szónak tartja „Tanya (tanya russ) locus piscaturae, der Fischzug. Inde tanyázni = commorari, sich aufhalten.“ De ez már átvitel. — Ellenben Dankovszky, Hungarae Constitutionis Origines, p. 101. egészen mást mond „Denique, Tana-is, cum Graeca terminatione, est Hungaricum, seu Hunnicum Tanya, idest: Aqua tranquilla; flu-

*) A Temes név régibb a magyarok bejövetelénél Európába. „Tamazites“ néven Jornandes a Temes folyó melletti lakosokat érti. Lásd rerum gothicarum Cap. 12. — Egyébiránt figyelmet érdemel, hogy a Tamazites népnév, és Thamamisadas, a scytha Poseidon neve, nagyon rokon egymással. A dáciai helynév Tamasidava, mely Ptolomaeusnál előfordul, egy az Ister és Hieratus (Pruth) közt létezett helyre vonatkozik. Szerk.

vius enim hic tranquillis undis lente movetur.“ A Don, vagy Tan gyök más formában meg van a Tenger névben is. Thamimasadas görögösitett névből került ki a magyar Damasek *) isteni név is Székely István krónikájában. Krakó 1558. „A magiaroc ez esztendőbe esmét kiindulanac Scitiából kiket keet dolog indita fel. Első a Chabának az Atila fiának testamentoma, a ki esmét odament, ki mikoron meghala, a Damasec Istenre kiszelitette őket, hogy ha meg sokasodnának, esmét e Pannóniának földét elfoglalnác.“ — Justinus szerint is 36, 2. Damascus hasonnevü királytól nevezteték; ugyan ezt a fejedelmet az Etymologicum magnum, Damas-nak hivja, azaz: Tamás-nak, Damus=Demes=Temes, ez az utolsó forma élten él a Temes folyam, és Temes-vár neveikben **).

Podhradczky József.

A biztositásról.

Az ember fárad és iparkodik, hogy magának jólétet, övéinek kényelmet szerezhessen. Az ember őrzi sajátját ösztönszerü érzelemből, óvja könyelmüség ellen, óvja tolvajok és rablók ellen, biztos tetőt épit az elemek ellen: s nem tudja-e hát, hogy a tető az elemek ellen nem biztos? Tudja igen, hanem hiszi, hogy a gondviselés az ő gondatlanságát jóvá teszi s majd őrizni fogja, mit ő maga nem teszen. Isten segiti azt, ki magát segiti, azon, ki az isteni adománynak, az észnek hódol, az meg van segitve, s az tud is magán segitni.

Az emberek legnagyobb része nem igen kimél meg magától egy kis telhető kényelmet vagy mulatságot, — miért mégis oly bünös vakságu, hogy nem gondoskodik élete és vagyona biztosságáról, nehogy a mai kényelem és mulatság holnap szükölködéssé és siralommá váljék?

A mezőgazda évhosszanta dolgozik földjein, hogy gazdag kalászt arathasson, és ha már óvja pusztitás ellen, őrzi rosz akarat vagy hanyagság ellen, miért nem gondoskodik róla épen akkor, midőn majdmajd kezét nyujtja a mag gyümölcsének beszedésére?

Az iparos mester jó szerszámot szerez, hogy szép müvek által jövedelme, jövője biztositva legyen, örül, ha egy kedvező alkalommal olcsó készlettel láthatja el magát, — de miért nem gondol a percenkénti vészre, mi körülte és felette kitörhet s eddigi forgalma áldásait, sőt jövőjének egy kész alapját megsemmisitheti?

A kereskedő az örvényes hullámra bizza vagyonát, s nem tudja mikor nyilik meg alatta: miért mégis gyakran oly kapsi, hogy inkább remegve lebeg remény és aggály között, mint ha személyesen tátongna alatta a habsír, mintsem nyugalmat váltana magának és vagyonának?

És miért kerülik hát el tudva és akarva az alkalmat magoknak nyugalmat és vagyonjólétet biztositni? Hiszen halarebegve kellenék tolulni a gondviselés e testi képviselőihez, a biztosságot nyujtókhoz.

Sokan ismerik az intézet jótékonyságát, veszély idejéni áldását, békébeni megnyugtató vigaszát, — de náluk már ennyi és annyi éve nem járt vész, sőt mikor volt is, a másik oldalon dúlt, igy tehát másnak ugyan ajánlják, de nekik nincs rá szükségük. A másik oldaliak pedig a kölcsönösség hitében ringatják magokat, hogy veszély esetén is a túlfelőlieken a sor leégni, nekik nincs mitől tartani.

Ugy-e nevetséges e beszéd? pedig akár hányszor hallani józan emberektől, mintha a szél és dúló elem válogatna, vagy őket választottként kimélné.

Mivelt földesurak mondák tulzó aggálynak a jéghiztositást, mert határjukon több tizede nem járt jég: de olvasták-e valahol megirva, hogy meddig tart a kivételes eset.

Sok tudósnak dicsekvő hamis próféta a társulatok saját számolataival akarta őket megverni, állitva nyiltan a közönség előtt, hogy 60 év alatt folyvást félreteszi magának a követelt dijat, ugy jöhet tűz és jég, a kárt saját maga pótolhatja már. Ezen éretlen lármával sok meggondolatlant eltántoritott a hamis próféta, mert hiszen, ki meggondolta, hogy a biztositó társaság nem is más, mint épen egy biztos letéti hely, hova minden gazda azon évi nyugalmára szánt adóját félre teheti, de honnét a vész esetén már félév vagy félnap mulva is a 60 éveshez hasonló összegre szaporodva kaphatja vissza, — ki ezt meggondolta, mondom, azt vak lárma és téveszmék nem is tántorithatnak el.

Hogy mily mértékben dúlhatnak a féktelen elemek vagyonunkban, arra nekünk a hirlapok majdnem naponként hoznak szomoru adatokat. A nagyszerü szerencsétlenségek lajstromából csak Sz.-Anna, Kumán, Duna-Földvár helységeket, Komáromot stb., melyek tüzvész által tönkre tétettek, meg a szerémségi Ruma, Puszta-Szolnok, Putince, Kralyovce, V.-Radince, Schatrince, Praed-Jarkovce, Maradik, India, Pr.-Bankovce, Pawlovce, Stejanovce, Wogány, Jazak, Iregh, Pr. Wisnyevce, Dobrince, Petrovce, Pivnica és Krusedol nevü helyeket emlitjük, melyek oly

*) Erről többet lehet olvasni Ipolyi Arnold magyar mythologiájában. Szerk.

**) A Temes név előfordul jelenleg is a bánságban, Nyitrában, Erdélyben, Oroszhonban, stb. folyó, falu, hegyre (Temeshegynél II. Gejza seregei összeütköznek Boricscsal) vonatkozólag. Találjuk okleveleinkben e szót mint személy nevet is. Az ókorban nem másként volt. Ott vannak városok: Temese, görög Alsó-Olaszhonban; Temesa, oppidum in Cypro; Themissus urbs Cariae; Themiscyra vagy Themiscyron Cappadociae urbs. Azután Themiscyra nevü folyó is van Kisásiában; az Itisbe folyván be. Személynevek: Themison, a cyprusi Hercules; Themison, egy orvos neve Herodotnál; Themisones, vagy Themisontii neveztetik bizonyos népség Lycia mellett; Themistius görög bölcs Julian Apostata alatt stb. Mit sem vét azon magyarázat ellen, hogy a Temes különbféle nevü viznek, folyónak értelmét rejti magában. Csak egyetlen eltérést találtunk Stephanus Károlynál (Genevae 1662.), ki Themes helységről azt irja: antiquum oppidum Cypri, in quo repertum primum aes, ab eo sumpsit cognomen. Itt tehát ásványos érczről vétetik az értelmezés. Hanem ezen magányos állitás meg nem csökkenti azt, mit tudós Podhradczky József ur annyi egybehangzással elmondott. — A vár szó magyarázata Ipolyi magyar mythologiájában található. Szerk.

roppant jégeső által pusztitattak, hogy a tyúktojásnyi jégdarabok embereket megsebesitettek, disznókat, teheneket épen agyon vertek.

Szeretem hinni, hogy e lapok olvasóihoz szükségtelen ily felszólitásokat intézni, mert egytől egyig biztositottak: de szeretem őket emlékeztetni, hogy ember baráti kötelességnek tartsák e földi gondviselés megragadására buzditni oly embertársaikat, kik elég szerencsétlenek még e biztosság jótékonyságát vagy be nem látni, vagy nem becsülik azt érdemlegesen.

Figyelmeztetjük különösen az ügybarátokat, hogy az első e nemü hazai intézet, az *„első magyar általános biztositó társaság“* már majd minden helységben állitott ügynökségeket, és minden kerületben főügynökséget rendezett, minél kiáltóbb szükség van vészes esetekben a közel és gyors segélyre, miután a sinylődőnek nem segit azon tudat, hogy valahol a messzeségben valami orvos segithetne neki, de már ereje nem birja ki a hosszu utat odáig. Igen nagy előny tehát, hogy a nevezett biztositó társaság a temesi bánság részére Temesvárott Bandl testvér urak személyében oly főügynökséget felállitott, melylyel az egész kerületbeni ügynökök közvetlen viszonyban állnak, és mely a szenvedett károkat közvetlenül megtéritheti, — ha a károsult tán csak 1—2 órával a károsodás előtt vagyonát biztositotta.

Ezen szervezéssel a társulat annyira gyors kezességet vállalt és teljesithet is, miután az összes bánsági ügynökök legtávolabbika sincs több mint egy napi közlekedési hátrányban, hogy bármely délelőtt bejelentett biztositás már déltől érvényes, és vész esetén sokszor egy pár óra alatt a társulat főügynöke tettleges segélyyel léphet fel az inség enyhitésére, a kár pótolására.

Hazánk értelmes népére számitva e hazai társaság, annak buzgóságában és belátásában bizik is, hogy ez alkalmat nem mulasztandja el egy is, magának jelent, és jövőt nyugodt biztosságba helyezni, s nem remegve gondolni saját a véletlen vaksors kegyelméből függő állapotára, valahányszor szomszéd felebarátai szerencsétlenségéről hall és olvas, kiket majd jég, majd viz, majd tüz semmisitett meg annyi és annyi évi szorgalmuk verejtékes gyümölcsétől.

Ha egy családatya az élet bizonytalanságára gondolva, igyekszik vagyonát gyermekei számára félretett takarékfillérekkel gyarapitani és ezeket biztosság kedvéért közpénztárba teszi: miért ne rejtse egy közintézet óvó biztositéka alá vagyonát, ha az nem áll többé ingó pénzből, hanem álló jószágból?

Seregeljünk össze tehát hazai intézetünk támogatására, saját magunk erősbitésére, biztosságára s példánkkal vonjuk a még szétszórva elmaradottakat is a buzgó egyesülésre, mert nincs üdv és nincs felvirágzás másként, mint

egyesült erőkkel!

M.

Kereskedelmi hirek.

Már néhány év óta igen sokat vesztettek a gabona kereskedők, s ha az még egy ideig igy maradt volna, valamennyien felhagytak volna ezen üzlettel. Az ő vallomásuk szerint az elhanyagolt nyereség = veszteség. A ki április májusban behágott a 10 váltó forintos árba köble szerint, az ma megkettőztette vagyonát — mert 20 forintjával veszik egyátaljában a gabonát. — A termény kereskedőnél sokszor a tapintat hiányát érezhetni. Ha az angol 20 hadi hajót kiállit, vagy Cseh-, Morva-, vagy akármely országban éhség van, akkor minden esetre nem nagy kereskedői tudomány kell, a bizonyos nyereségre a bevásárlást forcirozni. De most, mikor az arany ugy szólván az utcán feküdt, a hol csak egy kis átlátással, ha bizonyos nyeresegre nem is, de minden esetre veszteségtől ment adásvevésre számolni lehetett, a legtöbb gabonakereskedők a jövendőt ácsorogva várták be. Csak néhányoknak sikerült a szerencse sarkához kapaszkodni, u. m. egy pesti gabonakereskedőnek, ki 70,000 pozsonyi mérővel bir, melyet 10 és 12 forintos buzából állitott össze. Ez már aztán vállalkozási szellem!

Jobban izlik a többieknek 20 forintjával vásárolni, de mit fognak szólani, ha őszkor a 25 forintos árba is kénytelenek lesznek beharapni.

A mit a környékben a keresztpróbák fizetéséről itélni lehet — nem leszünk a 25 forintos ártól messze. Az idő a nyomtatásnak nem igen barátja, mert majd mindennap háromszoros esőnk van, és ez a qualitásra nézve nem csak káros, hanem a lekaszált és nem lekaszált terméket majd végkép megsemmisiti.

Ezt érzik is a bécsi molnár börzén, mert ott az utolsó szombati heti vásáron (24-kén) a buza ára mérőnkint fél forinttal feljebb ment és 40,000 mérő adatott el.

Az árakat igy jegyezzük:

Bánáti buza Mosonyban: mérője 86 font. 3 frt. 48. kr.— 87 font. 4 frt. — 88 font 4 frt. 18 kr. — 88½ font. 4 frt. 24 kr. — 89 font. 4 frt. 30 kr. p. p.

Magyar buza Győrött: mérője 85½ font. 3 frt. 36 kr. — 86 font. 3 frt. 42 kr. — 86½ font. 3 frt. 48 kr. p. p.

Rozs Győrött: mérője 79 font. 2 frt. 24 kr. — 80 font. 2 frt. 30 kr. p. p.

Rozs Bécsben: mérője 79 font. 2 frt. 42 kr. — 80 font. 2 frt 45 kr. p. p.

Német árpa Bécsben - mérője 68 font. 1 frt. 40 kr. — 70 font. 1 frt. 45 kr. p. p.

Tót árpa Bécsben: mérője 70 font 2 frt 6 kr. — 72 font, 2 frl. 15 kr. p. p.

Magyar zab régi, Győrött: mérője 48 font, 1 frt. 57 kr. — 50 font. 2 frt. — 52 font. 2 frt. 4 kr. — 54 font. 2 frt. 8 kr. p. p.

Bánáti kukorica Győrött: mérője 81 font. 2 frt. 50 kr. — 83 font. 3 frt.

Repce.

E cikkben nem történtek még sok eladások, mert a termesztők nagyon magasra tartják magukat, ha tavalyról is maradt készletük, azonban Bécsben most a repce qualitása szerint mérőnként 7½ és 8 pfrt közt forog, és a bánáti

repce 7 frt. 37 ½ kr. Itt Temesvárott tegnap (23-án) egy idevaló kereskedelmi ház által egy bécsi ház számára 2000 pozs. mérő repce, köble 13 frt. 6 krért, 2000 pfrtnyi előpénzzel azon feltétel alatt vétetett, hogy a repcét e holnap végéig be kell szállitani, az alatt 500 forintnyi rátákban történt az egész kifizetés. — A 31-kén lejött molnár börzei jelentés szerint a buza ára 5 garassal lejebb szállt, minden esetre üzérkedési okból, mert ha a bécsi molnár urak leláradoznának a mi bánáti földeinkre és ott a gabonát keresztekben viz alatt látnák, tudjuk, hogy más ára lenne a gabonának.

A ki az idén terméseit a jégverés ellen biztositotta, és a kinek szerencséje volt, hogy a jég meg is verte, jól járt, mert a magyar biztositási társaság keletkezése óta a triesti társulatok is sokkal humánosabbak lettek, és csak kevés formalitás mellett a kárt fizetik ki.

A bécsi börzén most csendesség van! — A nagyfejü börziánerek többnyire Badenbe mentek, és ottan mással mulatják magukat, mint a nyolcadok és tizenhatosok emelkedésével.

A „Wiener Geschäftsbericht“ megcáfolja azon több külországi lapokba átment hirt, hogy egy uj statuskölcsön küszöbén állnánk, sőt az „Oesterreichische Zeitung“ a legjobb kútfőből azt egyenesen légből kapott hirnek nevezi.

Státus papiraink egy átaljában most jól állanak, meglehet, hogy a mostani pénz és az avval összekapcsolt finanz reform a külföldi bankároknak nagyobb bizalmat ád papirosainkhoz. A legjobban keresett papirosok mostan a kárpótlási papirosok, mert ezek capitális embereknek legtöbb percenteket hoznak be. Kamatja száztóli 5 frt., de miután száza csak 83 frton áll, tehát 6 frt. percentet hoz be — és még az a remény van mellette, hogy minden évben huzások történvén, és a kihuzott számok al pari beváltatván, könnyen történhetik, hogy olyan 83 frtért vett kárpótlási kötelezvényért az 5 percenten kivül még 100 forintot kap.

Augustus 7-kén megjelent bécsi börze cursusokból megjegyzük:

5 percentes statuskölcsöny száza $83^7/_8$
5 percentes magyar kárpótlási kötelezvény száza $83^1/_2$
Ezüstnek agiója száztól $4^1/_2$—$4^3/_4$

A többi országbeli kárpótlási kötelezvényeknek többféle ára van, mert némelyek már régóta huzattatnak, és legtöbbnyire be vannak váltva. Azért is az erdélyiek legolcsóbbak mert meg sem kezdték a huzást.

Róka Jani.

Gyümölcsfáink.

Gyümölcsfát nem nevel a sik földi telke,
Pedig a gyümölcsért majd elvész a lelke.
Czuczor.

Ámbár első pillanatra gyümölcsfáink *) sokkal ismeretesbnek látszanak, sem hogy azokat bővebben ismertetni szükséges volna; mégis ha a dolgot tovább vizsgáljuk, ellenkezőt tapasztalunk. Ugyanis hányan vannak, nemcsak a fiatalabb, hanem érettebb koruak közt is, főleg nagyobb városokban, kik a szó igaz értelmében azt sem tudják, hogy az alma, körte, szilva, naszpolya, mandola s egyéb általok gyakran látott s izlelt gyümölcsök micsoda fán teremnek! Épen ugy, mint midőn a városi, 17—18 tavaszt számláló kisasszony falun levén, a pórnő által eladás végett körülhordozott csirkéket nem tudta miféle madárfiaknak tartsa: ellenben a paraszt asszony nem akarta, hogy csirkéit madárfiaknak nézzék. Ilyenek számára, nehogy velök is olyasmi történjék, mint az imént emlitett kisasszonynyal és pórnővel, gyümölcsfánk ismertetése nemcsak nem fölösleges, hanem inkább szükséges. De hasznos az — olyakra nézve is kik az emlitett fákat közértelemben igen jól ismerik. Mivel ezen ismeret még mindig nagyon hiányos, főleg azon panaszokat illetőleg, melyeket a szóban levő gyümölcsfákból huzhatni. Talán ha e tekintetben alföldi rokonaink is, kikről a költő fönebbi sorokban emlékezik, tágasb látkört nyerendenek (mit elmozditani a következő leirások célja): ők sem lesznek annyira idegenek a gyümölcsfák hasznosan mulattató tenyésztése s nemesitésétől, mint jelenleg, midőn azok hasznáról, ugy látszik, még koránsem tudnak annyit, hogy elegendő indokot lelnének, miszerint külső s belső telkeik minden e végre legcélszerübben használható üres terét gyümölcsfa nevelésre forditanák.

Azon óhajtással tehát, vajha jelen sorok által gyümölcsfáink ismerete s müvelése bármi kis mértékben előmozdittatnék, föladatunk mególdásához ezennel hozzá fogunk.

1. Körtefa.

Nagyság, szépség és hasznosság tekintetében legkitünőbb gyümölcsfáink egyike. Lobor idomu koronájának legfelső csúcsai a többi fák lombjai közől méltósággal kikelve, az anyaföldtől 40 lábra, sőt magasabban is eltávoznak; némely fajták azonban a 20 lábnál, mások ismét azon is alul állapodnak meg. Levelei hosszu nyéllel birnak, tojáskerekdedek, fölületük oldalerekkel, bordákkal ellátva (bordásak), finom fürész fogakkal széleiken vagy csaknem egészen épszélüek. Virágai, melyek csomatákban (fürtös ernyőkben) april folytán májusig virulnak, az ártatlanság fehér szinében jelennek meg, szinte hosszu kocsánokon (nyeleken) üldögelve. Mindenik virág szabályos alaku, állván öt sziromból és sok himszálból, melyek valamennyien a zöld csésze felső részéből nőnek ki *). Ezen fa gyümölcse

*) Ezen elnevezés nem egészen helyes, mivel szerinte könnyen azt lehetne gondolni, valamint gondolják is sokan, hogy tehát az erdei fáknak s egyéb növényeknek gyümölcse nincsen; holott minden virágból — melylyel pedig az erdei fák is stb. birnak — gyümölcs szokott kifejlődni. Gyümölcsfáink, e nevöket csupán kitünő gyümölcseik miatt nyerék.

*) Ily szerkezetü virággal birnak még: az alma, cseresznye, meggy, szilva, naszpolya, mandola, barack fák; mely megjegyzést később, midőn ezen fák leirására kerül a sor, tekintetbe vétetni kérek.

— a körte — 3000 éves müvelés által különbféleképen megváltozott, ugy hogy jelenleg ugyan annak és igy magának a fának is már 1500 fajtája ismeretes; melyek közöl elég legyen itt megnevezni: a császár, kármán vagy kálmán, fontos, nyakas, muskatály, vaj, fojtós, téli, vad stb. stb. körtéket s körtefákat. A vad körtefa egész Europa erdeiben terem; fanyar gyümölcsét, a vackort; vad körtét, összehuzó ereje miatt a köznép házi gyógyszerül szokta használni; ugyanabból jó ecetet is lehet készitení, magvaiból finom olajt nyomni. A vad körtét, kivált ha el van érve (nagyon megérve), mint közönségesén ismeretes, a szegényebb néposztály megeszi. A müvelt fajták gyümölcseit sokféle népek használják nyersen gyümölcsül vagy aszalva, továbbá bort *), pálinkát, ecetet stb. csinálnak belőle. A körtefa keme (fájának kemény része) vöröses, kemény, szilárd és nehéz, s asztalosok, esztergályosok s mint a faragóknál nagy becsben áll. A nemesitett körtefajták többnyire Franciaország gyümölcstenyésztőinek szorgalma által jöttek létre s csupán mérsékelt éghajlatot kedvelnek.

2. Almafa.

Tekintve nagyságát, ezen fa a gyümölcsös kertek lakói között, ha nem áll is egyenlő helyen némely társaival, minők a körte, dió és eperfák; mindazáltal ezeket a nevezett szempontból igen megközeliti. Ugyanis, mi különösen magasságát illeti: ez 20—30 lábra vagy még azon fölül emelkedik; ágainak (koronájának) kiterjedése hasonlag szembetünő. A levelek idoma széles, tojáskerek, — tompa fürészfogakkal; fölületük eres (az oldalerek — bordák — finomabb erekre oszlottak); kétszer oly hosszuak, mint nyeleik. April hónapban nyiló kivül rózsaszin, belül fehér virágai a fakorona egész külsején megannyi ékszerek, drága kövek gyanánt mosolyganak, — a Teremtő parancsára napfény és napmeleg által kifejlesztve, s a közel légkört kellemes illatözönnel eltöltve. Ugyanazok, elhelyeztetésükre nézve, nem egyenkint, hanem csoportosan (csomoták, fürtös ernyőkben) állanak. Gyümölcse az alma, — és igy maga a fa is, müvelés által számtalan fajtákra oszlott; minők például, hogy egy kettőt emlitsek: a pogácsa, szercsika, sóvári, citrom, ranét, püspök (kalvill, őszi sárga), csörgő, tafota, tükör (igen nagy, gömbölyü, fényes, egy részt piros, kissé savanyu), piros, török bálint (veidling: nagy, veres, gömbölyü, tartós), vaj, vér, bőr, marsancki, kormos, selymes, király, borizü, szagos, vad stb. stb. almák és almafák. Mi különösen a vad almafát illeti: ez Europa erdőiben mindenütt terem s már a legrégibb időktől fogva müveltetven, a többi fajták mindnyájan tőle vevék eredetöket. Gyümölcse — a vadalma — rendkivüli fanyarsága és savanyu volta miatt, csaknem megehetlen, mindazáltal jó ecetet, valamint pálinkát is készithetni belőle s magvaiból olajat nyomhatni; aszaltan, vizben megfőzve kellemes, szomjcsillapitó s többféle betegségben igen hasznos italt ad; ugyanazt használhatni nyersen vagy aszaltan házi állatok lázas betegségeiben is. A mivelt almafajtákat mint gyümölcsöt meg lehet enni nyersen vagy elkészitve (sülve, főzve) s több országban bort (almabort — cider) készitenek belőlök; mely, ka kellően kiforrta magát, középszerü szőlőborral fölér, de három évnél tovább nem igen tartható. Az almafa héjából lehet szép citromsárga festéket is előállitani. A vad almafa kemje még szebb mint a körtefáé.

3. Cseresznyefa.

Nagyságra nézve a körtefával vetekszik. Héja (ágain és törzsökén — derekán) sima. Levelei, tekintve elhelyeztetésöket, az idősb ágak oldalain bokrosak, a fiatal hajtásokon fölváltva állók, alakjokat illetőleg: tojásdadok, végök felé hirtelen hegyesedve; különben kevéssé ráncos és eres fölülettel, széleiken bemetszések közt apró fürész fogakkal, alsó lapjokon pelyhek láthatók. Ha vizsgáljuk virágait: ezek kerekdedek, fehérek, két hüvelyk hosszaságu nyeleken (kocsánokon), melyek többen egy pontból kiindulva némi bokrétát képeznek. Gyümölcsei — a cseresznyeszemek — gömbölyüek, vad állapotban alig nagyobbak az édes (cukor) borsónál s szinre vörösek; müvelt fajtáju fákon már nagyobbak, szividomuak, feketék, piros, sárgapiros vagy sárgás szinnel alkotójok által gyönyörüen kifestve: többé vagy kevesbé édes izüek. A vad cseresznyefa Europa erdőiben nem ritka, melyből müvelés által származtak a nemes fajták. Ez is április hónapban virágzik, miként a körte és almafák. A cseresznye és meggy nemesitett fajtáit Lukullusz római fővezér mintegy 2000 év előtt hozta Kisásiából Olaszhonba, Mithridateszen nyert győzelme után; s onnan terjedt el aztán Europa egyéb részeibe. A cseresznyét részint nyersen, mint gyümölcsöt, részint különbféleképen elkészitve eszik. Cseresznyepálinkát vagy cseresznyevizet is csinálnak belőle, különösen a fekete cseresznyéből lecsepegtetés által; melyet aztán gyógyitásoknál használnak. Némely tájakon cseresznyéből még mustot vagy szörpöt állitanak elő. A cseresznyefa keme sárgás-veres és finomul erezett; asztalosoknál nagy becsben áll; hegedük, lantok stb. szinte készittetnek belőle. A törzsökéből kiszivárgó barnás mézgát itt-ott aráb mézga helyett használják, mely mindazáltal hideg vizben tökéletesen föl nem oldatik.

Dr. Márki József.

(Folytatjuk.)

*) Ezt — tudniillik a gyümölcsbort — egészséges, leveses gyümölcsöktől készithetni; azokat összetörés után megszürvén, kisajtolván s a hordóba töltött musttal pincében ugy bánván mint a szőlőlével. A gyümölcsbor darab kenyérrel hüvesitő s erősitő szerül szolgál a nap terhe s melegétől eltikkadt földmiveseknek és célszerübb mint a bor, sör, vagy pálinka; azért bár nálunk is divatba jöne.

TÁRCA.

Az achemenidák utóda.

Irta

Thöbey.

I.

Az éj fekete fátyolát leboritá a földre; a virágos mezőkön, a homoksivatagon, csendes falvakban s népes városokban egyaránt megjött a setétséggel a nyugalom is. Köpenyét a harmatos füre teritve pihen a harcos és álmodik véres csatamezőről, futó ellenségről s gazdag zsákmányról; meghóditott tartományokról s leigázott népekről álmodnak a fejedelmek, és hullámzó buzaföldekről, istenáldotta bő aratásról a jámbor földmivesek. Mindegyiknek azt rajzolja lelki szemei elé az álmok szelleme mit nappal látott, miről ébrenlétében gondolkodott, mit kiván, mit remél, s a gonosztevőket álmokban is elfogja a rettegés, melylyel ébrenlétökben várják büntetésöket.

Mindenütt csend és áldott nyugalom. Csak nagy urak palotáiban virasztanak s ott, hol a család tagjai közt halálos beteg van; ott lármás vigság tartja ébren a lelket, itt néma fájdalom.

Azt állitják a bölcs mágusok, hogy a mely éjjel a holdnak udvara van, akkor olyan ember hal meg, ki életében csak jót tett. Azt állitják, hogy ekkor bánatában a hold befátyolozza arcát.

És a hold most is oly bánatosan, sürű köd közől tekint le a csendes falura; egy jó emberrel ismét kevesebb lesz a földön.

Kurusgerd csendes falu volt, istenfélő, jámbor lakosokkal, kik tősgyökeres perzsák voltak, s mindig hivek maradtak öseik szokásaihoz, nem hagyva magokat elcsábitani külhoni népek által, kiknek Perzsia még századok előtt prédájává lett, s kik szerették volna szokásaikat, nyelvöket s vallásokat a meghóditott nemzetekre reákényszeriteni; de a perzsák megtarták régi nyelvöket s buzgó követői maradtak Zoroaszter hitének; és a perzsa nép minden törzsei közt Kurusgerd lakói tarták meg ősi szokásaikat legnagyobb tisztaságokban. Ennek oka a falu elöljáróinak öseikre való büszkeséggel vegyült nagy honszeretetében s szilárd ragaszkodásában az ősi jelleghez feküdt.

A család, melynek tagjai közől századok óta választattak Kurusgerd birái, a régi perzsa királyoktól, az achemenidáktól, származtatta magát.

Szaszán, Ardesir fia, már ötven év óta viseli Kurusgerdben a birói tisztséget; a falu népe atyjaként tisztelé őt s bölcsessége és nemes származása által ismeretes volt egész Perzsiában. A legtávolibb vidékekről hozzá zarándokoltak a pártfelek, ha valamely peres ügyben a birák nem tudtak eldöntő s kielégitő itéletet mondani.

Közepében azon falunak, melyben Szaszán lakott, egy domb állott. Századok előtt e dombon pompás kastély emelkedett, melyet Cyrus a perzsák nagy nemzeti herosa épitett vala. Ettől vette nevét a falu: Cyrusvár. E kastély azonban elpusztult s helyén most Szaszán egyszerü laka áll. Szegényes vályogépület, rosz nádfedéllel. E ház ablakait záró fatáblák hasadékain átderengő gyenge világ mutatja, hogy ben még virasztanak. Tekintsünk be tehát, hogy megtudjuk, mi tartja a közönséges szokással ellentétben ily soká ébren e ház lakóit. Egyszerü butorzatu alacsony szobában szelid tekintetü agg fekszik tigrisbőrökkel bevont nyugágyon. Az alvó öregnek lélekzete lassu s alig hallható, üterei már csaknem megszüntek verni s tisztes arca, melyet hófehér szakál s dús ezüst fürtök köröznek, halavány beesett s a halál nem csaló előjeleit viseli. E nyolcvan éves agg, kinek lelke a jók honába indulni készül, Szaszán a falu birája.

A nyugágy mellett könyező szemekkel áll Ardesir, Szaszán tizenkét fia közől a legifjabb s egyetlen élő; tizenegy bátyja a parth királyok seregeiben szolgálva lelte halálát a rómaiak irtó fegyvere által. Ardesir alig huszonkét éves és magas izmos termettel bir; napbarnitotta arcának vonásai szépek s nemesek, villogó fekete szemeiből bátorság, büszkeség sugárzik és sürü koromfekete haja tömött fürtökben boritja el vállait.

Ardesir arcán a legmélyebb fájdalom kifejezése foglalt helyet; szemei, melyeket könyek homályositanak, éber figyelemmel függnek az alvó öreg arcán, kinek lassu lélekzetébe gyakran vegyülnek fiának sohajai.

Sokáig állott Ardesir mozdulatlanul Szaszán ágya mellett, elkábitva a fájdalom sulya által; végre elevenedni kezdének Szaszán vonásai, lélekzete gyorsabb lett s néhány perc mulva felnyitá szemeit.

Fiam Ardesir, szólt gyenge hangon Szaszán, ma elválunk egymástól és soká nem találkozunk, mert neked még soká, soká élned kell. Te fogod az Achemenida névnek viszszaszerezni a régi fényt; ezt bölcs mágus jósolá még akkor, midőn anyád szive alatt hordozott. Én még ez órában meghalok s akkor az Achemenidák nemes törzséből te vagy az egyetlen élő. Oh fiam, ne engedd kihalni családunkat! Keress magadnak hü feleséget, hogy számos, őseikhez méltó utódaid legyenek.

Szaszán hangja e beszéd alatt mindinkább halkabbá vált, de most, erőt véve elgyengült természetén emelkedett hangon, lelkesedéssel tekintvén fiára, folytatá:

S majd ha egykor őseid segitő szellemeitől körüllengve, karddal kezedben küzdended vissza az egykori hatalmat, akkor ne hagyjad magad elszédíteni a dicsőség által, ne hagyjad magad elvakitani a fény által, mely környezend, s minél magasabb polcra emel a sors, annyival inkább igyekezz istenfélő, igazságos és kegyes lenni és maradj eldődeidhez méltó, hü vallásodhoz és honodhoz.

Ardesir mellére hajtva fejét, hallgatá végig atyja szavait s mély megilletődése nem engedé őt szóhoz jutni; midőn Szaszán elhallgatott, megragadá annak kezét s elfojtott zokogással szoritá azt ajkaihoz.

Isten veled fiam, őrangyalod óvjon meg minden rosztól, szólt elhaló hangon az agg.

Szaszán lelke felszállott Ormuzd trónjához, szemei lecsukódtak s Ardesir hangos sirással hasitá el ruháját s atyja hullájára borulva, áztatá könyeivel annak hideg arcát. Sokáig maradt e helyzetben, de végre fájdalmát leküzdve, felállott s letörlé könyeit.

Szaszán ágya felett bölényszaruból készült kürt függött; e kürtöt most leemelé Ardesir a faltól s kilépett vele a ház ajtaja elé. Ama dombról, melyen az egyszerü birói lak állott, egy tekintettel be lehetett látni az egész falut. Ardesir komoran nézett le az alacsony nádfedelekre; néma nyugalom honolt a szegényes lakok közt, az éj csendét nem zavará emberi hang; s a tündéri fényével mindent megezüstöző hold oly békés tekintetet kölcsönözött az egész vidéknek.

Ardesir néhány percig mozdulatlanul állott, tekintetét a megragadó látványon nyugtatva; azután ajkaihoz illeszté a kürtöt s ifju melle minden erejével megfujta azt.

A kürthang harsogva hatotta át a levegőt s az általános csendben kétszeres erővel hangzott rekedt szava, felriasztva édes nyugalmokból az alvókat.

Alig szünt meg a recsegő hang, midőn a házak ajta

megnyiltak, a keskeny sikátorok megnépesedtek s a falu népe tolongva gyült a birói lak előtti térre.

Midőn mind együtt voltak, a férfiak félkört képezve Ardesir körül, a nők pedig a háttérben maradva, foglaltak helyet, kiváncsian várva a szokatlan órában történt összehivás okának megfejtését.

Perzsák, szólt ekkor Ardesir megilletődéstől reszkető hangon, szomoru hir mondásáért költöttelek fel benneteket. E hirt kitalálhatjátok onnan is, hogy most a falu kürtjét atyám helyett én fujtam meg. Szaszán, Ardesir fia, meghalt.

Szaszán, az öreg Szaszán, meghalt!? Oh Ormuzd! fogadd őt kegyesen s nyisd meg neki országod kapuját, mert ő az emberek legjobbika volt, szóltak a persa férfiak arcaikat kezeikkel eltakarva, mig a nők hangos zokogásra fakadtak.

E percben egy mágus lépett közéjök, ki a holdra felmutatva szólt:

Tekintsetek fel az égre persák, nézzétek: Anahid a mennyei szűz befátyolozta arcát. Szaszán soha sem vétkezett.

A persák tisztelettel hajták meg magokat a mágus előtt, kit most láttak először életökben, s kinek érkeztét nem vette észre senki, minél fogva megjelenésében valami emberfelettit véltek észrevenni, mely hitben az érkezőnek külseje még inkább megerősité őket. A mágus vonásaiból rajongó vallásosság szólott, villogó szemének tekintetét nem állhatta ki más ember szeme, s ezüst ragyogásu hófehér szakála övön alól ért.

Most Ardesir kezeit keresztbe téve mellén, oda lépett a mágushoz s mély áhitattal szólt:

Oh Zoroaszter bölcs papja, te, ki a csillagokban olvasol s tulvilági szellemekkel beszélsz, add tudtunkra mielőtt atyám hulláját eltemetnénk, hogy lelke felvétetik-e Ormuzd honába s nem fog-e elragadtatni a gonosz Árimán által.

Kivánatod teljesedni fog, felelt a mágus s intett a zokogó nőknek, kik közül hatan, a legvénebbek, előléptek s a mágust a halottas házába követték, honnan nem sokára Szaszán hulláját vállaikon emelve, énekszerü jajgatás közt visszatértek s a mágussal együtt egy a falunkivül fekvő, pálmafáktól környezett, sürü bozótos helyre indultak s oda érve a holt testet egy roppant áloëlevélre fektették; ezután eltávoztak s csak a mágus maradt ott, ki egy pálmatörzs megé rejtözve s lélekzetét visszafojtva, hallgatózott.

Alig állott igy néhány percig, midőn a cactuslevelek közt alig hallható nesz támadt s a setétben két villogó szem tünt fel; egy sakál szaglálódva s halk üvöltéssel közeledett a hullához.

Ez Árimán teremtménye, suttogá a mágus.

E percben a pálmafák levelei közt zörgés kelétkezett, s a magasból villámsebességgel csapott le egy roppant keselyü, mely, miután éles körmeivel megragadta a fájdalmában vonitó sakált, prédáját magával ragadva, szállt fel s néhány pillanat mulva eltünt.

Hála neked Ormuzd küldöttje, te legyőzted Árimán undok teremtményét, kiáltá a mágus, karjait égfelé tárva, lelkesedéstől remegő hangon s egy hitéhez vakbuzgón ragaszkodónak minden vallásos rajongásával.

A mágusnak ezen szavaira, melyeket erős, a léget meszszire átható hangon ejtett ki, előjött a hat vén nő.

Mossátok meg Szaszán testét illatos olajjal s dörzöljétek be ambrával, myrthussal, azután fektessétek koporsóba, s a koporsót szinig töltsétek meg felolvasztott viaszszal, szólt a mágus az öreg asszonyokhoz.

Ezután Zoroaster papja a falu felé intézé lépteit.

A persák még mindig ott állottak Ardesir körül s kiváncsian függtek szemeik a visszatérő máguson.

Szaszán fia, szólt ez Ardesir fejére téve kezét, ássad meg a sírt s ne hidd, hogy atyád lelke Árimán ragadmányává legyen; Ormuzd győzött Arimánon, atyád a boldogok honában van.

E szavakra Ardesir vonásain némileg szünni kezdett a fájdalom kifejezése.

Hála neked bölcs mágus, hogy megnyugtattál, szólt és egy ásót vállára téve, távozni akart.

Megállj, szólt a mágus, Ardesirt visszatartva s emelt hangon, hogy a körülállók mindent meghallhatának, folytatá:

Te érdemes vagy arra, hogy megtudjad mit olvastam ki a csillagokból Persia jövendőjét illetőleg. Te tudott Ardesir, hogy a parthok leigázták a persa nemzetet, tudod, hogy most egész Irán felett a parth származásu Arzakida család uralkodik. Parth és persa testvérnemzetek s egy nyelvet beszélnek s egykor egy hiten valának. De az Arzakidák megnyitották országukat az idegeneknek s a külhoni szokások megtetszettek Árimán által vaksággal sujtott szemeiknek; ők elhagyták ősi vallásukat, ők üldözik mindazokat, kik a régihez ragaszkodnak, üldözik Ormuzd papjait, s elakarják nyomni Zoroaszter hitét. Ők meg vannak átkozva Istentől, s a feneketlen tűztenger nyelendi el őket. De Irán trónjáról csak Achemenida birja őket letaszitani s csak azon Achemenida, ki Cyrus kardját megtalálja.

Mély áhitattal hallgatták végig a persák a mágus szavait, s midőn ez elhallgatott, egy hanggal kiáltának:

Oh engedd Ormuzd, hogy Ardesir, Szaszán fia, megtalálja Cyrus kardját.

A mágus arca örömtől ragyogott, midőn a nép e nyilatkozatát hallá, de kedvetlenül hatott reá, hogy Ardesir hangja nem vegyült a többi közé, s hogy a persa ifju komoran rázta fejét.

Én nem fogom megtalálni Cyrus kardját, szólt Ardesir, gyerünk, ássuk meg a sirt.

A persa férfiak ásókkal vállaikon követék Ardesirt s a mágust; egy patak partján, száz esztendős pálmafa alatt fogtak a sirásához. Sokan voltak a munkások és a munka sebesen haladt; Ardesirnak csak feje látszott már ki a gödörből, már elég mély is volt, csak egy ásónyomnyira kellett még ásni. Ekkor a mágus odalépett a sír széléhez, oly közel, hogy most, midőn térdeit kissé meghajtá, hosszu, sarkig érő öltönye belógott a sirba. A persák sokkal inkább el voltak foglalva munkájokkal, mintsem hogy észrevették volna, miszerint a mágus valamely nehéz tárgyat csusztatott le a sirba épen azon helyre, hol Ardesir ásott.

E percben Ardesir ásója valami keményre akadt; Ardesir azt hivé, hogy kő, s lehajolt hogy kihajitsa, de leirhatatlan volt meglepetése, midőn észrevevé, hogy az akadályozó tárgy nem egyéb, egy — arany akasztólánccal s tokkal ellátott— sulyos kardnál.

Bölcs mágus, atyámfiai! Tekintsetek ide, Ormuzdra mondom, csoda történt; kardot leltem a földben, s acélja oly tiszta, mintha most került volna a fegyverkovács műhelyéből.

A persák ajkairól bámulat hangjai lebbentek el, a mágus pedig tettetett meglepetéssel ragadá ki Ardesir kezéből a kardot s azt tokjából kihuzva, a lapján lévő irásra mutatva, az öröm hangján kiáltá:

Ez Cyrus kardja! Nézzétek itt a kardlapján ragyog aranyos betükben a világ legnagyobb emberének neve; e kard a legdicsőbb persáé volt.

A magus kinyujtott karral tartá a kardot, a persák pedig egyenkint oda mentek s megcsókolák lapját azon helyen, hol az istenitett hős neve volt reá irva ékalaku ó persa betükben.

(Folytatása következik.)

Heti szemle.

— Uj-yorki lapok figyelmeztetik és óvják a hölgyeket a francia gyárakból került zöld shawlokra és ruhakelmékre, melyek mérges festékkel készittetvén az egészségre igen ártalmasak. A lapok több esetet emlitenek fel, hogy az ily kelmékből ruhátvarró leányoknak varrás közben ujjaik megsebeztetvén, kezök végképen elfonnyadt s az ily ruhákat és shaw-

lokat viselő nők folytonos gyengélkedésnek vannak kitéve. A rendőrség Németországban a világos zöld falszőnyegek alkalmazását szorosan tiltja (P. N.),

— Jeumont francia határállomáson jelenleg két varju vagyon, mely a vámügyelő tisztség ellátását segitik. Valahányszor vasutvonal közeledik, tisztán azt kiáltják: „Messieurs, les voyageurs sont priés de descendre.“ A mondatnak végét: „pour la visite de la douane,“ még be nem tanulták.

— A bécsi „Presse“ azt irja, hogy több magyar műbarát Bécsben folyamodott volna egy második nemzeti szinház felállithatásáért Pesten, melyen csak szinmüvek és társalgási darabok előadattak volna magyar nyelven, — de elutasító választ nyert.

— Kedves Hollósy Lonovics Corneliánk augustus 7-ki esti 8 órára Buziáson tartandó hangversenyt hirdetett. Legközelebbi számban megfogjuk irni, vajjon megtartatott-e a hangverseny, és mily élvezetet talált benne a közönség. Azon hangverseny, melyről lapunk harmadik számában említést tevénk, elhalasztatott.

— Bánk-bán, a legjobb magyar drama Dux Adolf által németre forditva Brockhausnál Lipcsében fog megjelenni. — Azon sok jeles forditás közül, melylyel Dux Adolf a magyar irodalmat a külfölddel megismerteté, a jelen műforditásával mindenesetre a legnagyobb érdemet szerze magának.

— Csakován szolgálatban állott bánlaki Igna Miklós a julius 16-ki zivatar idején villám által agyonsujtatott.

— Mig Nagy-Oláhországban a marhavész dühöng, az alatt az alsó dunai tartományokban (Moldvában és Bolgárhonban) az egészségi állapot az emberek és állatok közt megnyugtató. — Bengasiból és Tripolisból ragályos betegségekről szóló hirek a tengeri forgalmat nagyon megzavarták; azonban a török kormány részéről célszerü lépések történtek ezen betegségek becsempészése ellen, — és igy bajról nem lehet tartani.

— Lonkay Antal ismétli ez idén azon inditványát, hogy nagyobb földbirtokosaink és tehetősb hazánkfiai 500,000 pfrtnyi alapitványt tegyenek egy tisztán magyar főreáliskola fölállitására.

— A cs. kir. tengerészeti academia, mint a L'eco di Fiume állitja, ezen utóbbi városból Triest mellett fekvő Barcola-ba fog áthelyeztetni. Ellenben a triesti hajózási (nautische) és kereskedelmi academia az eddigi tengerészeti academia épületébe, Fiumeba, fogna áttétetni.

— Mai nap, midőn a leánygyermekek neveléséről még mindig nincs kellőkép gondoskodva, és midőn kivált vidéki városok a jóravaló leánynöveldék nagy hiányában vannak, örömmel értesültünk arról, hogy Jánisch Herminának Pesten több év óta fenálló leánynevelő intézetében a nem rég letett nyilvános vizsgálat alkalmával a legszebb eredmények elérettek, és hogy szülők és rokonok ezen eredmények által tökéletesen kielégitettek. Ajánljuk ezen intézetet mindenkinek különös figyelmébe.

— A berlini magyar könyvtár állapotjáról a szépirodalmi közlöny igen érdekes adatokat hoz. Ezt 1842. évi julius 18-kán a berlini magyar tanuló ifjak alapitották (ezek közől oly nevek vannak, melyeket ma az irodalomban már ismerjük, ugymint: Haan Lajos, Mentovich Ferenc, stb.) önkéntes adakozásokból gyarapitották, és több évig rendesen kezelték. Midőn e Berlinben tartozkodó magyarok száma megfogyott, és nem volt kire bizni a könyvtár ügyelését, az utolsó őr Gáspár János inditványa következtében, ezen kis magyar könyvtárnak helyet kértek a királyi egyetemi könyvtárban, és ez az akkori igazgató, kir. titkos tanácsos, Dr. Pertz ur szivessége által csakugyan befogadtatott. Most a magyar gyüjtemény ott diszlik az egyetem 50,000 kötetből álló könyvtárában egészen önálló sorompók között, ily cimü felirattal: „Ungarische Bibliothek.“ Tévedésbe hozattunk egyéb hirlapi tudósitások által, melyek mindig magyar olvasó egyletről Berlinben szóltak, és azért oly cim alatt oda menesztettük a „Delejtű“ eddigi számait. Ezek visszakerültek ily felirással, hogy még az egyetemen sem ismerik azon magyar olvasó egyletet. A Sz. Köz. fennebbi tudósitása következtében lesz most módunk a „Delejtűt“ illető helyére juttatni.

— Quentzer és fia kalapkereskedése a nemzeti szinház ruhatárának 68 darab kalapot adott az 1800. évtől kezdve napjainkig — a forgalomban volt minden divatnemből. — Kételyünk van ezen érdekes gyüjtemény complett volta iránt; hiszen az utolsó 10 évből is kikerül tán a 68 féle forma. Az élet mutatja, hogy az emberiség egy kalap alá nem hozható.

— Liszt Ferenc hir szerint Bécsben zeneacademiát akar felállitni, mely részvényekre lenne alapitva. A vállalat alaptőkéje 500,000 pft. lenne.

— Huber Károly egy eredeti magyar operát szerzett „Székely leány“ cim alatt, melynek szövegét Bulyovszky Gyula irta. Hir szerint e dalmü october közepén fog szinre kerülni.

— Tengeralatti bánya. Cornwallisban egy kőszénbánya ürege erősen benyulik a tenger alá, s mivel a tenger koronajószág, az a jogi kérdés támadt; nem illeti-e a koronát e bánya haszonvétele; mely kérdést ugy döntötték el, hogy a kincstár, minden egyes rendkivüli esetben külön meghatárzandott kártalanitást kap. — Ugy még igazságosabb lett volna: hogy csináljanak a szomszédok lenn a földgyomrában határdombokat, s a kinek része a tenger alatt fekszik, az ássason magának a tengeren keresztül bejárást.

Temesvári ujdonságok.

* A temesvári vásárok ügye, ugy látszik örökké nyilt kérdés fog maradni. Tudjuk, hogy a magas ministerium határozatánál fogva ezen vásárok a Józsefváros területén tartatnak. Alkalmat véve a térségnek a folytonos és nagy esőzések által történt elözönléséről, és azon körülményből, hogy a temesvár-verseci vasut a vásári tért több helyen átszegi, a polgárság egy része folyamodással járult a helytartósághoz, hogy az évi vásárok a régi helyen a bécsi kapu előtt tartassanak. Az ügy e szerint uj tárgyalás alá került.

* E napokban egy orosz kereskedő járt itt, ki eredeti magyar szarvasmarhát venni akart tenyésztésre, és tengeren át Délioroszhonba viendi.

* Mivel az ugynevezett Zepperl-Polka illetlen modoruvá kezdett fajulni egy pár éretlen táncos által, halljuk, hogy zárt körü illedelmesb vigalmakból ki fog záratni. Bár!

Szerkesztői távirda.

R. G. urnak Pesten. Ajánlatját elfogadjuk. Levelét a jövő számban közlendjük.

A^2+3e. Soká késik becses értekezésének folytatása.

Tarjáni munkatársunknak. Szeretnők, ha valódi nevének aláirásával közlené szép tehetségre mutató munkálatját.

Körösvölgyi levelezőnknek üdvöt! Ez ugyancsak mintaképe egy vidéki levélnek! Sietni fogunk közlésével. A kivánt incognito okát ez uttal tán sejtjük, — de más alkalommal, kérjük, lapunk érdekében arról lemondani.

B. J. Szivaczon. A Ballagi Mór elleni igazitást nem közölhetjük.

A „Kolozsvári Közlöny“ szerkesztőségének: Ugyan miért küldi két példányban becses lapját? Más tekintetben önök megfelejtkeztek rólam, ugy látszik.

Kiadó és felelős szerkesztő **Pesty Frigyes.**

Nyomatott **Hazay M. és fia Vilmos** betüivel Temesvárott.